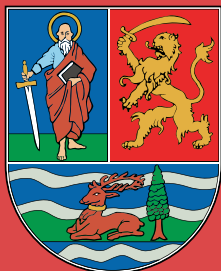

Mesečnik Kancelarije za inkluziju Roma

Dekada Roma u AP Vojvodini

br. 55, novembar 2015. godine

ISSN 2217-5016

Foto meseca: Pedagoška asistentkinja sa decom

Osnivač lista i izdavač:

Kancelarija za inkluziju Roma
Pokrajinske vlade

Glavni i odgovorni urednik:

Duško Jovanović

Urednik izdanja:

Aleksandra Mičić

Redakcija:

Dragana Rajić,
Aleksandra Mičić,
Tijana Čubrilo,
Ljiljana Maričić

Dopisnici:

Ferenc Koso

Koordinatori za romska pitanja APV
Ivana Koprivica

Prevod na romski:

Nota bene, Centar za prevodenje i
učenje stranih jezika, Novi Sad

Prevod na engleski:

Nota Bene Centar za prevodenje i učenje
stranih jezika, Novi Sad

Tehnička priprema i štampa:

Lola preduzetništvo, Beograd,
www.lolapreduzetnistvo.co.rs

Tiraž: 1000 primeraka

Adresa:

Bulevar Mihajla Pupina 25, 21000 Novi Sad
Tel: 021/488-17-23
inkluzija.roma@gmail.com
www.inkluzijaroma.vojvodina.gov.rs

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
323.1(=214.58)(=497.113)

Dekada Roma u AP Vojvodini: mesečnik
Kancelarije za inkluziju Roma / glavni i
odgovorni urednik Duško Jovanović

- 2011, br.1 - Novi Sad : Kancelarija za
inkluziju Roma Vlade AP Vojvodine, 2015-.
30cm

Mesečno. Tekst na srp.eng. i rom. jeziku.
- Tekst na rom.jeziku štampan u obrnutom
smeru
ISSN 2217-5016
COBISS.SR - ID 261834759

DRAGI ČITAOCI,

Pred Vama je novembarski broj našeg magazina. Rubrika kojom počinje ovaj broj je *Obrazovanje* koja donosi tekstove o radu pedagoškog asistenta i o jubileju Gradske biblioteke u Novom Sadu.

Prenosimo Vam izveštaj „Analiza položaja koordinatora za romska pitanja u jedinicama lokalne samouprave u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini” Pokrajinskog ombudsmana u rubrici *Pokrajinske institucije*.

Rubrika *Zapošljavanje* predstavlja Vam mogućnosti koje nudi Nacionalna služba za zapošljavanje. Drugi tekst u ovoj oblasti donosi pravi primer uspešne i mlade Romkinje, dok u trećem pišemo o odrađivanju javnih radova u Tovariševu.

U oblasti *Socijalna zaštita* upoznaćemo Vas sa „Centrom za porodični smeštaj i usvojenje” u Novom Sadu.

Međunarodni dan tolerancije je tekst koji popunjava rubriku Ljuska prava.

Priču o Edukativnom centru Roma i projektu Romskog kulturnog centra pod nazivom „Romski karavan umetnosti” donosi rubrika NVO.

Podsećamo vas da, zahvaljujući Istraživačko-edukativnom centru i Visokoj školi strukovnih studija za obrazovanje vaspitača „Mihailo Palov” iz Vršca, našu publikaciju možete pratiti i u elektronskoj formi na adresi www.rec.org/bilten/.

Vaša redakcija

Intervju sa ZORICOM KALANJOŠ, pedagoškom asistentkinjom u osnovnoj školi „Dušan Radović” u Novom Sadu

KADA VOLIŠ SVOJ POSAO

■ *Kako ste se odlučili za posao pedagoškog asistenta?*

Prvobitno sam radila u vrtiću za romsku decu koji se zvao „Korak po korak” u Bačkom Monoštoru i jako mi se svidelo to što mogu da pomognem deci i da ih podignem na viši nivo. Zabavište je bilo veoma uspešno. Nakon određenog vremena, izašao je konkurs za pedagoškog asistenta i odmah sam konkurisala i dobila posao.

■ *Da li ste završili dodatnu obuku za pedagoškog asistenta?*

Završila sam školu koja nije bila vezana za rad u vrtiću i školama. Međutim, meni se taj posao svideo i onda sam upisala višu vaspitačku školu da bih imala i obrazovanje shodno s mojim poslom. Kada su pedagoški asistenti krenuli da se zapošljavaju, imali smo razne dodatne obuke u vidu modula i treninga na koje smo godinama išli i prošle godine ih završili.

■ *Koliko dece pohađa Vašu osnovnu školu?*

Ovo je velika osnovna škola. Ima oko 2000 đaka u tri objekta.

■ *Da li je postojala potreba za pedagoškim asistentom?*

Potreba je bila velika jer je pedagoški asistent velika podrška romskoj deci. Prava reč i pravi pristup detetu je svima podrška. Romska deca imaju jezičku barijeru, kasno se uključuju u školu i imaju niz problema sa kojima se suočavaju svakodnevno. Kada dođu u školu sve im je nepoznato, a učiteljica i pedagoški asistent udruženim snagama vraćaju dete u školski sistem. Posao u prosveti treba voleti. Uspešan pedagoški asistent može biti samo onaj ko voli svoj posao i voli decu.

■ *Kakva je saradnja sa roditeljima?*

U obrazovanju dece roditelji su najvažnija karika. Problem je u tome što su romska deca iz sredina gde njihovi roditelji ne vide važ-

nost u obrazovanju. Zato moramo motivisati i decu i roditelje držeći roditeljske sastanke ili konsultacije. S obzirom na to da dugo godina radim na ovoj poziciji, došlo je do pozitivnog pomaka. Pre sam ja stalno morala ići na teren i pričati sa roditeljima, a sada roditelji sami dolaze u školu i to je veoma značajno. Međutim, ja idem i dalje na teren, ali samo jednom nedeljno. Takođe, roditelji na roditeljske sastanke kod mene dolaze redovno, a kod učiteljica ne, jer još uvek imaju barijeru.

■ *Da li Vam je bilo jasno šta Vaš posao podrazumeva?*

U početku nije jer smo nailazili na razne otpore u školi. Zaposleni u školi su mislili da smo mi kontrola koja će nadgledati njihov rad jer niko nije znao šta znači pedagoški asistent. Učiteljice su se ljutile jer su smatrale da im pedagoški asistent ne treba, ali je sad već drugačije. Imala sam sreću jer je tadašnji direktor imao sluha za moj posao i mene, i odmah me je predstavio kao pomoć, a ne kontrolu.

■ *Kako izgleda Vaš radni dan?*

Veoma burno. Nijedan dan nije isti. Kada uđem na vrata, svaki dan je neka nova situacija. Prvo me neko od roditelja sačeka u hodniku. Zatim, sve zavisi od toga u kojoj sam školi jer idem u sva tri objekta. Kada sam u jednoj školi, radim asistenciju sa prvim razredima i sa učiteljicom sam na času. U drugoj školi sam takođe asistent, ali pošto ima mnogo dece koja ostaju u produženom boravku, neko vreme sam na času, a neko u boravku. Ponekad, kad radim individualno dovedem ih u biblioteku ili u neku učionicu koja je slobodna. Držim i radionice koje su njima jako bitne. Cela nedelja mi je mala, pa moram dopunsku nastavu da držim subotom.

■ *Šta vidite kao prepreku u Vašem radu?*

Nemam prepreku nego gledam da budem

Zorica Kalanjoš

funkcionalna i uradim sve što je potrebno. Sa roditeljima zajedno rešavam probleme oko kupovine udžbenika, raznih konkursa jer su uglavnom nepismeni, pa ne znaju kako se to radi.

■ ***Da li je deci koja se vraćaju po Sporazumu o readmisiji teško da se uklope u školsku sredinu?***

Kada se vrate imamo problema jer oni na azilu pohađaju samo nastavu za učenje jezika. Uglavnom ih stavimo u odeljenja u kojima su bili pre. Taj period kada ih nema traje uglavnom od 4 meseca, pa do čak godinu dana. To je veliki problem, ali nastavnici im izlaze u susret, daju im dopunske časove, a i ja radim sa njima. Takođe, direktorica zaista ima razumevanja za decu i čini sve da nastave sa školovanjem.

■ ***Na šta ste posebno ponosni u svom radu?***

Ponosna sam na decu kad vidim da redono pohađaju školu. Kada uđem u školu i kada me

pozdravljaju, zagrle i raduju se što me vide. Oni su iz naselja gde nemaju ništa, ali kad dođu u školu, oni su koliko-toliko uredni i čisti. Ima nekih problemčića, ali se oni rešavaju u školi. Imam dobru saradnju sa direktoricom, pedagogom psihologom i celim nastavnim kadrom, tako da uvek zajedno dolazimo do rešenja.

■ ***S obrzirom na to da već deset godina radite kao pedagoški asistent, da li su deca koja su išla u školu kada ste vi počinjali da radite završila svoj put obrazovanja uspešno?***

Ima dosta učenika koji su uspeli i pošto su svi iz ove sredine, vidamo se često. Imam saradnju sa njima, javljaju mi se i veoma su uspešni. Zaista sam ponosna na njih.

■ ***Koliko romske dece se svake godine upiše u prvi razred, a koliko ih završi?***

Oko 50 dece krene u prvi razred, ali do osmog stignu samo petnaestak. Ima jako puno

Produženi boravak

osipanja kada dođu do petog razreda. Uglavnom dobra deca odlaze u inostranstvo i kad se vrate izgube nit, pa moramo da ih prebacimo u školu za odrasle.

■ **Šta biste poručili Vašim đacima?**

Obrazovanje je ključ pozitivnih promena i boljeg života. Sve mogu da urade, ali samo ako imaju znanje. To im stalno i govorim, pogotovo devojčicama i sa njima imam posebnu radionicu o važnosti obrazovanja. Neke poslušaju, ali neke zbog tradicije se udaju rano.

■ **Ljiljana Maričić**

GRADSKA BIBLIOTEKA U NOVOM SADU OBELEŽILA DVA JUBILEJA

Gradska biblioteka u Novom Sadu je 28. oktobra, povodom dva velika jubileja u Čitaonici Gradske biblioteke, uručila plakete zaslužnim pojedincima i ustanovama. Među dobitnicima plaketa je i Kancelarija za inkluziju Roma.

Svečanost

U Gradskoj biblioteci u Novom Sadu održana je velika svečanost povodom dva jubileja: 170 godina postojanja i rada Gradske biblioteke u Novom Sadu i 60 godina od kada je dečje odeljenje izdvojeno kao poseban ogranak biblioteke. Na početku programa direktor biblioteke, Dragan Kojić, izrazio je zadovoljstvo zbog velikog broja prisutnih koji su ujedno i doprineli uspehu rada Gradske biblioteke u Novom Sadu i koji su zaslužni za njeno postojanje. Plakete su uručene Vojski Srbije, predsedniku ogranka SANU u Novom Sadu, Univerzitetu u Novom Sadu, Kancelariji za inkluziju Roma AP Vojvodine, množini škola, ustanova kulture i zaslužnih pojedinaca. „Ocene šire javnosti o radu biblioteke su povoljne. Biblioteke se imenuju kao prostor slobode za korisnike jer jedino korisnici daju smisao našem postojanju i radu i overavaju našu profesiju. Bez snažih partnerstava i saradnje sa predstavnicima vladinog i nevladinog sektora, gradska biblioteka ne bi mogla da

bude ovako moćna ustanova kulture”, rekao je Kojić.

Program je nastavljen

kratkim besedom o istoriji gradske biblioteke, a nakon toga upriličen je i scenski pri-

Uručenje plakete

kaz sa nazivom „U biblioteci” učenika osnovne škole „Dosi-tej Obradović” pod mentorstvom Vere Mihajlović, koja je ujedno i scenarista teksta. Potom je Žarmira Benka iz KUD-a „Isidor Bajić” otpevala pesmu „Oči čornie”.

Nakon kulturno-umentičkog programa, dodeljene su i plakete. Direktor Kancelarije za inkluziju Roma, Duško Jovanović, zahvalio se na priznanju i rekao da je za-

dovoljan dugogodišnjom sa-radnjom. On je istakao da je upravo direktor Gradske biblioteke u Novom Sadu, Dragan Kojić, zaslužan za osnivanje biblioteke u Šangaju sa nazivom „Trifun Dimić” i na tome mu se zahvalio.

Istorijat biblioteke

Gradska biblioteka u Novom Sadu, sa više od 25.000 korisnika i fondom od preko 500.000 knjiga, jedna je od

najvećih javnih biblioteka u zemlji. Kao matična biblioteka za Južnobački okrug, projektuje i prati razvoj bibliotečke delatnosti u mreži od 250 biblioteka i bibliotečkih jedinica. Gradska biblioteka u Novom Sadu nalazi se Dunavskoj ulici br. 1, u zgradi koja je zadužbina Anke i Arse Pajević, izdavača, mecene i dobrotvora srpskog naroda. Radi na tradiciji Srpske čitaonice novosadske koja je osnovana 23. septembra 1845. godine.

Prvi njen predsednik je bio Jovan Rajić mlađi, novosadski advokat. Prvi Ustav, pravila o ustrojstvu i radu, Čitaonica je dobila decembra 1860. godine. 1861. godine na čelo Čitaonice dolazi dr Svetozar Miletić, a kao sekretar radi Jovan Jovanović, potonji Zmaj. Srpska čitaonica je 1861. godine osnovala Srpsko narodno pozorište, prvo profesionalno pozorište kod Srba. Bila je pokrovitelj radu Ujedinjene omladine srpske, Srpskog pevačkog društva i mnogim drugim ustanovama i organizacijama.

Svoju individualnost Srpska čitaonica u Novom Sadu čuva do 1958. godine, kada objedinjavanjem sa Bibliotekom „Đura Daničić”, rejonskim bibliotekama grada, a nešto kasnije i pozajmnim odeljenjem Biblioteke Matice srpske, poprima oblik i način delovanja koji i danas ima kao Gradska biblioteka u Novom Sadu.

■ Ljiljana Maričić

ANALIZA POLOŽAJA KOORDINATORA ZA ROMSKA PITANJA U JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE U AUTONOMNOJ POKRAJINI VOJVODINI

Krajem 2013. godine institucija Pokrajinskog zaštitnika građana - ombudsmana u oblasti zaštite prava nacionalnih manjina uključila se u realizaciju projekta „VET4 Medijacija među Romima i Romkinjama”. Ovaj međunarodni projekat realizuje se uz finansijsku podršku Programa za doživotno obrazovanje Evropske komisije, a njegov nosilac u Republici Srbiji je organizacija civilnog društva „Radovi u toku” iz Novog Sada. Cilj projekta je da se njegovim sprovođenjem i osnaživanjem romskih medijatora i medijatorki omogući veći stepen ostvarivanja, zaštite i unapređivanja prava Roma u zemljama učesnicama projekta - Španiji, Italiji, Belgiji, Rumuniji i Srbiji. Projektom je predviđeno da Pokrajinski zaštitnik građana - ombudsman, kao partnerska institucija, između ostalog, učestvuje i u analizi postojećeg formalnopravnog okvira i praksi u vezi sa medijacijom među Romima i objavljivanju rezultata te analize, kao i u razmeni iskustava zemalja učesnica projekta u vezi s radom romskih medijatora u četiri oblasti koje su obuhvaćene Dekadom Roma - obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvene zaštite i stanovanja.

Budući da u Republici Srbiji, odnosno Autonomnoj Pokrajini Vojvodini (APV) postoje koordinatori i koordinatorke za romska pitanja, koji posreduju u komunikaciji između pripadnika i pripadnica romske nacionalne

manjine i organa uprave, ustanova, službi i drugih imalaca javnih ovlašćenja, institucija Pokrajinskog zaštitnika građana - ombudsmana u oblasti zaštite prava nacionalnih manjina želeo je da utvrdi na koji način je regulisano radno angažovanje tzv. romskih koordinatora u lokalnim samoupravama na teritoriji APV, kakvog uticaja oblik i način njihovog radnog angažovanja ima na kvalitet njihovog rada i rada lokalne samouprave, kao i na kvalitet ostvarivanja ljudskih prava pripadnika romske nacionalne manjine.

Ova analiza sastoji se iz tri dela:

1. Pregled pravnog okvira relevantnog za radno angažovanje koordinatora za romska pitanja u jedinicama lokalne samouprave u Republici Srbiji, odnosno APV,
2. Podaci i informacije sa terena, dobijeni od koordinatora za romska pitanja u APV, zajedno sa preporukama,
3. Zaključci u vezi sa položajem pripadnika romske nacionalne manjine u APV.

Pravni okvir radnog angažovanja koordinatora za romska pitanja

Uspostavljanje koordinatora za romska pitanja, njihova ovlašćenja, uloga i položaj nije uređen zakonima niti podzakonskim aktima Republike Srbije. Romski koordinatori se navode u strateškim dokumentima -Strategiji za unapređivanje položaja Roma u Republici Srbiji i Nacionalnoj strategiji za rešavanje pitanja izbeglica i interno raseljenih lica za period od 2015. do 2020. godine. Naziv koordinatora nije ujednačen- u Nacionalnoj strategiji za rešavanje pitanja izbeglica i interno raseljenih lica za period od 2015. do 2020. godine navodi se izraz "koordinatori za romska pitanja", dok se

opštinama koji je raspisala Stalna konferencija gradova i opština - Saveza gradova i opština Srbije u okviru projekta „SKGO Mreža za romska pitanja“ za period angažovanja jun 2015. godine - decembar 2015. godine. Projekat „SKGO Mreža za romska pitanja“, a koji je deo većeg projekta „Jačanje uloge lokalnog romskog koordinatora u lokalnim samoupravama u Srbiji“ koji finansijski podržava Kraljevina Švedska/ Švedska međunarodna agencija za razvojnu saradnju (Sida), a sprovode SKGO i Misija Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) u Srbiji. U okviru ovog projekta Koordinator za romska pitanja se angažuje u periodu od 6 (šest) meseci i pruža stručnu i

Seminar koordinatora za romska pitanja

u Strategiji za unapređivanje položaja Roma u Republici Srbiji navode izrazi „romski koordinatori“, „koordinatori“ odnosno „koordinatori za romska pitanja“.

Većina romskih koordinatora je angažovana na osnovu konkursa koji su raspisani u okviru raznih projekata za unapređenje položaja Roma. Primer ovakvog konkursa je konkurs za radno mesto koordinatora za romska pitanja pri gradovima, opštinama i gradskim

tehničku podršku lokalnoj samoupravi u vezi sa oblastima obuhvaćenim Strategijom za unapređivanje položaja Roma u Republici Srbiji i lokalnim strateškim dokumentima za inkluziju Roma. Koordinator za romska pitanja pruža stručnu i tehničku pomoć u unapređenju položaja romske nacionalne manjine (sprečavanje svih oblika diskriminacije, zapošljavanje, obrazovanje, zdravstvo, socijalna zaštita i stanovanje) na teritorijama gradova, opština

Koordinatori za romska pitanja AP Vojvodine

i gradskim opštinama koje projekat obuhvata. Kvalifikacije: obavezna srednja stručna sprema, tečan srpski jezik, poznavanje romskog jezika je prednost, sposobnost i spremnost za intenzivnu saradnju i komunikaciju sa osobama različitih nacionalnih i verskih pripadnosti, iskustvo u poznavanju života i problema lokalne romske populacije, znanje o nadležnostima i funkcionisanju lokalne samouprave je prednost, poznavanje problema inkluzije Roma i prava manjina, razumevanje socijalno-ekonomskih uslova i institucionalne diskriminacije romske zajednice, posedovanje organizacionih i analitičkih veština i poznavanje rada na računaru.

Kako romski koordinatori nisu zakonska kategorija, uspostavljanje ovog mehanizma na

nivou lokalnih samouprava nije imperativ već zavisi od procene nadležnih organa jedinice lokalne samouprave da li će angažovati lice na tim poslovima, za koji vremenski period, koji će biti pravni osnov angažovanja i koja će biti zaduženja tog lica. Nepostojanje pravnog osnova u praksi dovodi do nejednakog položaja romskih koordinatora, nemogućnosti kontinuiranog obavljanja poslova i nedozvoljenih uticaja na njihov rad.

Podaci i informacije od koordinatora za romska pitanja

Od septembra 2014. do kraja marta 2015. godine posećeno je 19 od ukupno 25 jedinica lokalne samouprave na teritoriji APV u kojima su angažovani koordinatori za romska pitanja.

Sastanci su održani sa njih 162, a koordinator za romska pitanja iz Subotice tražene informacije poslao je putem elektronske pošte. Tekst analize u nastavku zasniva se na informacijama i podacima dobijenim od koordinatora za romska pitanja tokom ovih sastanaka, odnosno dobijenih u pisanom obliku. Razgovori su vođeni na osnovu polustrukturisanog upitnika, a tokom sastanka vođene su beleške na osnovu kojih su kasnije analizirani dobijeni podaci i informacije.

Na osnovu ovog upitnika, tokom sastanaka sa koordinatorima za romska pitanja u Apatinu, Somboru, Odžacima, Žablju, Zrenjaninu, Alibunaru, Pančevu, Kovinu, Inđiji, Sremskoj Mitrovici, Vrbasu, Beočinu, Novom Sadu, Bačkoj Palanci, Baču, Sečnju, Titelu, kao i na

osnovu podataka dobijenih u pisanom obliku od koordinatora iz Subotice, razmotreni su formalnopravni aspekti radnog angažovanja koordinatora za romska pitanja, stanje prava pripadnika romske nacionalne manjine u oblasti obrazovanja, zdravstva, stanovanja i zapošljavanja, kao i pitanja u vezi sa izborima za nacionalne savete nacionalnih manjina održanim u oktobru 2014. godine.

Rezultati analize u nastavku grupisani su u odnosu na pojedine teme relevantne za rad koordinatora za romska pitanja, odnosno ostvarenje, zaštitu i unapređenje prava Roma, a na kraju svakog dela date su preporuke.

■ Pokrajinski zaštitnik građana
Autonomne Pokrajine Vojvodine

ROMI ŽELE DA RADE

UTovariševu živi veliki broj Roma pa je zato dodatno važna i pohvalna činjenica da je Udruženje građana „Čarain“ iz ovog mesta dobilo javni rad na konkursu Pokrajinskog sekretarijata za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova. Posredstvom ovog udruženja tri Roma (Vladimir Kolompar, Živan Pavel i Stanko Nikolić) iz Tovariševa su dobila priliku da rade i ostvare prihode. Oni su poslove čišćenja i odnošenja smeća, kopanja i raskrčivanja kanala obavljali na teritoriji Mesne zajednice Tovariševo u periodu od četiri meseca (od 1. jula do 31. oktobra), a meštani Tovariševa su na to veoma pozitivno odreagovali. Od jednog starijeg stanovnika Tovariševa saznali smo da glavni kanal koji prolazi

kroz selo i akumulira atmosferske padavine, a potom ih transportuje van sela, nije čišćen nekoliko decenija unazad, pa je njegova funkcija bila veoma smanjena. Ovim radovima ta funkcija je dovedena na pređašnji nivo, što je veoma značajno za čitavo selo.

Šeća Kolompar, ispred Udruženja građana „Čarain“, pričala nam je o razlozima zbog kojih su se prijavili na ovaj konkurs Pokrajinskog sekretarijata, o njegovom značaju ali i o poteškoćama koje su se pojavile kada je bilo potrebno pronaći tri Roma u Tovariševu da obavljaju ove poslove.

Problem nije bio u tome što Romi nisu želeli da rade, nego u tome što je bilo veoma teško pronaći Rome koji imaju važeću

Izvođenje javnog rada

ličnu kartu. Bilo je mnogo Roma koji su želeli da se prijave za posao, a nisu mogli samo zbog toga. Tako je otkriven i pokrenut još jedan problem, a to je nedostatak ličnih isprava, koji za sobom povlači i brojne druge probleme: ostvarenje socijalnih, zdravstvenih, obrazovnih prava. Neophodno je raditi na rešavanju ovog problema jer je nedopustivo da u savremenom društvu postoje ljudi koji nemaju lične dokumente, a još je manje dopustivo da ih to sputava u obavljanju svakodnevnih obaveza, ali i u mnogo većim i ozbiljnijim aktivnostima, kao što je pronalaženje posla.

U Udruženju građana „Čarain” smatraju da su ovakvi konkursi prilika da Romi uđu u sistem rada i tako se oseće ravnopravnim i korisnim članovima društva. Iz tog razloga su i odlučili da se prijave na ovaj konkurs, a veoma su zahvalni Pokrajinskom sekretarijatu za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova koji ga je osmislio i u potpunosti realizovao. Sve bi bilo još potpunije i uspešnije kada bi ovakvih projekata bilo češće i kada bi u njih bio uključen veći broj Roma, ali svaka inicijativa koja poboljšava položaj Roma je velika, bitna i zaslužuje da se o njoj priča i piše.

Sva trojica Roma koji su obavljali ovaj javni rad izrazili su sreću i zadovoljstvo zbog pružene šanse. Kažu da se posla ne plaše, da od njega ne beže i da bi se uvek odazvali kada je posao u pitanju, bez obzira na njegovu težinu i zahtevnost. Smatraju da nije istina da Romi ne žele da rade, a to potvrđuju svojim primerom i odgovornim odnosom prema poslu koji im je poveren. Za njih je bilo veoma značajno i to što im se ovaj posao računa u radni staž i što im se redovno uplaćuje socijalno i penziono osiguranje. Zarađeni novac će potrošiti na kupovinu ogreva za zimu, kupovinu materijala za popravku kuće, kupovinu udžbenika i školskog pribora, garderobe, kao i na svakodnevne potrebe. Na kraju, poželeti su da ovakvih konkursa i akcija bude više, da Romi budu aktivniji i uključeni u društvo, a posao je prvi uslov koji treba ispuniti na putu potpune integracije i ravnopravnosti.

■Tijana Čubrilo

JOŠ JEDNA U NIZU MLADIH I USPEŠNIH ROMKINJA

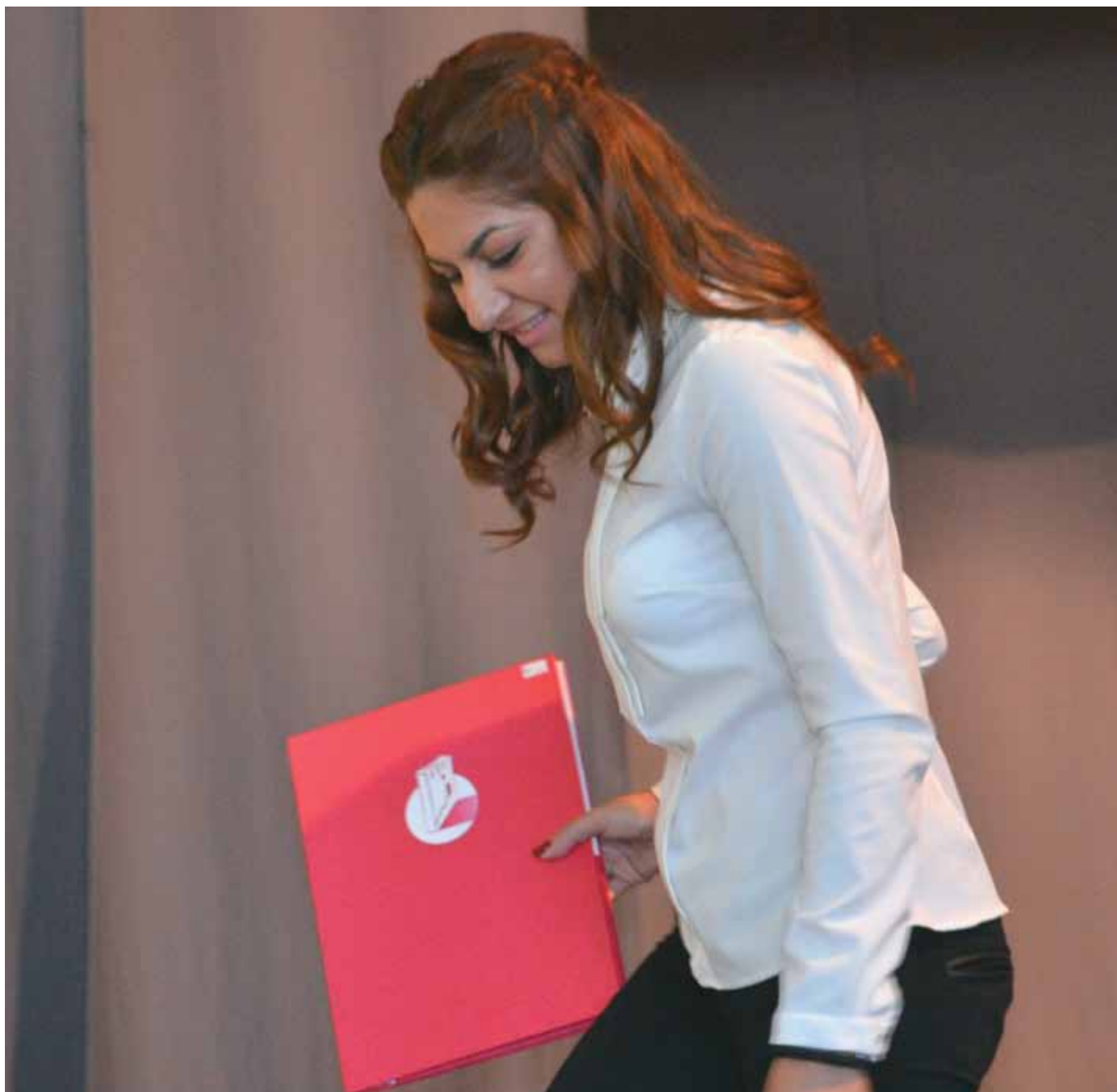
Prvog oktobra 2015, na dan početka nove školske godine Visoke škole strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov”, Eldena Jovanović je dobila diplomu i njen diplomski rad je proglašen za najbolji. Pored toga, taj pri oktobar bio je i njen prvi radni dan kao stručne saradnice u nastavi u istoimenoj školi. Ovo je priča o jednoj emancipovanoj i visokoobrazovanoj ženi.

Put obrazovanja

Kada je Eldena bila dete, u njenoj porodici se nije govorio romski jezik. Međutim, u četvrtom razredu, njen deda je odlučio da nju i njenog brata upiše na romski folklor, pa su tako, zajedno sa ostalom decom koja su išla sa njima učili da igraju folklor i da govore romski jezik. „Ponosna sam što znam svoj jezik, što mogu da ga predajem i da radim sa decom koja su moje nacionalnosti”, kaže Eldena zadovoljno. Nakon osnovne škole, završila je i srednju ekonomsku školu, za finansijskog

tehničara u Staroj Pazovi. Ova lepa Romkinja je istakla da nije imala nikakvih problema u učenju niti naišla na diskriminaciju, iako je bila jedina Romkinja u razredu. Redovno je dobijala stipendiju od kako je krenula u srednju školu. „Kada sam krenula na fakultet, bila sam prva na listi za budžet, te sam dobila dve stipendije – od Kancelarije za inkluziju Roma i od Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja. Uspela sam i da uđem u internat sa tim bodovima”, ističe ponosno Eldena. Ona je završila Visoku školu strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov” za strukovnog vaspitača

Eldena Jovanović

na romskom jeziku, a sa tom diplomom može da radi i sa romskom i sa srpskom decom.

Obrazovanje se isplatilo

Ključ uspeha za svo siromaštvo Roma jeste obrazovanje. Nakon dugog i teškog puta školovanja, Eldena je uspela u svojoj nameri. Zaposlila se kao saradnik u nastavi i predaje pet predmeta koji se tiču razvoja govora i književnosti na romskom jeziku, a možda će predavati i matematiku.

„Danas mi je prvi radni ran, a pre ovog posla, radila sam i kao pedagoški asistent u školi

Paja Jovanović. Tada sam više volontirala i radila sa decom koja skoro ne idu u školu. Takođe, radila sam i sa njihovim roditeljima. Bilo je slučajeva da su deca imala skroz odličan uspeh, a da su im roditelji bili nepismeni. Pošto su imala problema sa rešavanjem domaćih zadataka, ja sam im pomagala. To sam radila sa zadovoljstvom jer sam videla da im je to potrebno”, objašnjava Eldena. Ona ističe da je veoma ponosna što je završila upravo ovu višu školu. Ona je iz Stare Pazove i prvobitno je htela da upiše Filozofski fakultet u Novom Sadu, ali se na kraju ipak odlučila za ovu školu

Eldeni želimo puno uspeha i naučnih radova, a ona nam je obećala da će nastaviti i dalje da se usavršava i uči jer bez konstantnog učenja nema napretka.

i nije se pokajala. Profesori su joj dosta pomagali i imali dosta poverenja u nju.

Diplomski rad

Naziv teme diplomskog rada je *Kognitivni razvoj, struktura, sposobnosti i mogućnosti merenja inteligencije dece predškolskog uzrasta*. Rad se bavi inteligencijom dece, a ocenjen je kao najbolji. Eldena je priznala da je bila malo lenja što se tiče diplomskog rada, ali da joj je profesorka i mentorka, Tanja Nedilović, mnogo pomogla da ne posustaje na kraju. Ona ističe da je ponosna što ima takvu profesorku. I ne samo nju nego sve koji rade u ovoj obrazovnoj ustanovi i koji su zaduženi za to da je ona danas završila dugo putovanje školovanja.

Poruka sunarodnicima Romima

Eldena poručuje da edukacija mora biti na prvom mestu. Dok je ona studirila nekoliko studentkinja je napustilo fakultet jer su se udale. „Ne bih volela da ovo postane praksa i pošto ja sad počinjem da radim kao saradnik u nastavi, više ću obratiti pažnju na ovaj problem i razgovaraću sa studentima o tome koliko je bitno obrazovanje” kaže Eldena za kraj razgovora.

■ Ljiljana Maričić

INTERVJU SA TATJANOM VIDOVIĆ, DIREKTORKOM FILIJALE NOVI SAD NACIONALNE SLUŽBE ZA ZAPOŠLJAVANJE

■ *Predstavite ustanovu u kojoj ste zaposleni na funkciji direktora.*

Nacionalna služba za zapošljavanje (NSZ) je moderan javni servis koji pruža usluge nezaposlenim licima i poslodavcima u Srbiji. Čine je Direkcija, dve Pokrajinske službe, 34 filijale, 21 služba i više od 120 ispostava u svim okruzima u Republici Srbiji.

Ukoliko nezaposleni žele da otpočnu sopstveni posao ili im je potrebna podrška, savet, obuka ili posredovanje u vezi sa zapošljavanjem obraćaju se Nacionalnoj službi za zapošljavanje. Ako poslodavci ne mogu da pronađu i izaberu odgovarajuće radnike za svoju firmu, Nacionalna služba za zapošljavanje im može rešiti problem. Mi posedujemo najveću bazu podataka o nezaposlenima na nacionalnom nivou. Podršku koju pružamo poslodavcima upotpunjujemo besplatnim testiranjima i selekcijama, kao i finansijskom podrškom u obliku mera aktivne politike zapošljavanja: subvencije za zapošljavanje radnika, oslobađanje poslodavaca od plaćanja doprinosa za OSI, javni radovi, sajmovi zapošljavanja, mere za zapošljavanje osoba sa invaliditetom, obuke i mentoring, sticanje praktičnih znanja, stručna praksa, podrška u procesu reorganizacije privrednih subjekata i proglašavanja viška zaposlenih.

■ *Mala i srednja preduzeća su motor razvoja svakog društva i mnoge razvijene zemlje danas su uspele da razviju svoju privredu podsticanjem malih i srednjih preduzeća. Koliko to danas čini Srbija i da li smo mi spremni da pratimo evropske trendove u ovoj oblasti?*

Republika Srbija već duži niz godina teži praćenju trendova u oblasti podrške malim i

POMOĆ I PODRŠKA ZAPOŠLJAVANJU I SAMOZAPOŠLJAVANJU

srednjim preduzećima. Ono što NSZ nudi nezaposlenima prilikom pokretanja sopstvenog biznisa su informativno-savetodavna, edukativna i finansijska podrška. Što se finansijske podrške tiče, Romi su u toku ove godine mogli da konkurišu za subvencije za samozapošljavanje, a i poslodavci su mogli da apliciraju za subvencije za zapošljavanje teže zapošljivih nezaposlenih lica u koje se ubrajaju i osobe romske nacionalnosti. Sve ostale mere koje se sprovode u NSZ podrazumevaju i učešće Roma.

■ *Sa kim saradujete u realizaciji programa namenjenim Romima?*

NSZ u svom radu saraduje sa velikim brojem institucija i organizacija. Uključivanje Roma u sferu rada je takođe razlog za saradnju. U cilju poboljšanja položaja Roma na tržištu rada saradujemo sa Centrom za socijalni rad, Upravom za privredu Grada Novog Sada, Vladom Vojvodine, institucijama za obrazovanje i sa velikim brojem vladinih i nevladinih organizacija od kojih su samo neke Udruženje romskih studenata, Kancelarija za inkluziju Roma, Ekumenska humanitarna organizacija-Romski resursni centar i Novosadski humanitarni centar.

■ *Da li NSZ ima ili su u planu neki posebni projekti finansirani iz međunarodnih fondova?*

U sklopu IPA 2012, NSZ je uključena u projekat „Povećanje delotvornosti politike zapošljavanja prema ugroženim grupama”, u okviru kog je predviđeno uključivanje 300 lica romske nacionalnosti u dva ciklusa obuka u toku 2016. i 2017. godine. Tim povodom su krajem 2014. godine anketirani Romi i dat je predlog za verifikaciju obuka za pomoćnika frizera i obuka za negu šaka i stopala.

NSZ je uključena i u realizaciju Projekta „Ovde smo zajedno - Evropska podrška za inkluziju Roma“ koji sprovodi misija OEBS-a. Jedna od komponenti je predvidela formiranje mobilnih timova za Rome kako bi se kroz integrisane usluge više institucija poboljšao status Roma.

■ *U avgustu 2015. Srbija je potpisala sporazum o pristupanju sedmogodišnjem programu EU za zapošljavanje i socijalne inovacije tzv. EaSI program. Da li je NSZ spremna za uključivanje u ovaj program?*

Ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja u Vladi Republike Srbije, Aleksandar Vulin, i evropski komesar za zapošljavanje, socijalna pitanja i inkluziju, Marijan Tajsens, potpisali su ugovor o pristupanju Srbije Programu EU za zapošljavanje i socijalne inovacije - EaSI.

Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (Employment and Social innovation Programme EaSI) zajedno sa sredstvima iz Evropskog socijalnog fonda (ESF) i Evropskog fonda za prilagođavanje globalizaciji (EGF), oblikuje koherentan skup EU programa za promociju zapošljavanja, socijalne zaštite i socijalne inkluzije, kao i radnih uslova u periodu 2014-2020.

Program ima za cilj podršku socijalnoj politici i politici zapošljavanja u Evropskoj uniji. Program podržava napore zemalja članica u kreiranju i sprovođenju socijalnih reformi i reformi na polju zapošljavanja na evropskom, nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou kroz identifikaciju, koordinaciju, analizu i razmenu najboljih primera iz prakse.

S obzirom na to da je NSZ i do sada bila uključena u niz međunarodnih projekata koji

Sastanak u NSZ

su imali za cilj modernizaciju usluga NSZ, poboljšanje statusa i zapošljavanje teže zapošljivih kategorija na tržištu rada, verujem da će imati kapacitete i za realizaciju ovog sporazuma u okviru svog opsega rada.

■ **Da li postoje konkursi koji su namenjeni samo Romima? Ako ih ima, koliki je budžet i čemu su namenjeni?**

Prema nacionalnom akcionom planu zapošljavanja za 2015. godinu, Romi su prepoznati kao teže zapošljiva kategorija nezaposlenih

lica i samim tim imaju poseban tretman za korišćenje mera aktivne politike zapošljavanja.

U 2015. godini, objavljen je javni poziv za samozapošljavanje namenjen samo nezaposlenim licima romske nacionalnosti za dodelu subvencije od 160 000 dinara. Odziv Roma je bio slab. Od tri podneta zahteva odobrena su dva i zaključeni su ugovori o dodeli subvencije (treći zahtev je povučen jer su odobrena sredstva iz budžeta Gradske uprave za privredu).

■ **Kakav je odziv Roma na prekvalifika-**

cije i dokvalifikacije, a koje organizuje NSZ?

Romi su najviše uključeni u funkcionalno osnovno obrazovanje odraslih, ali zbog teških uslova života i objektivnih, ali i subjektivnih razloga dolazi do velikog osipanja. Po završetku osnovnog obrazovanja imaju mogućnost da završe i obuku za jednostavne poslove, ali i tu dolazi do osipanja.

U okviru III ciklusa funkcionalnog osnovnog obrazovanja, 2013. i 2014. godine, Romi koji

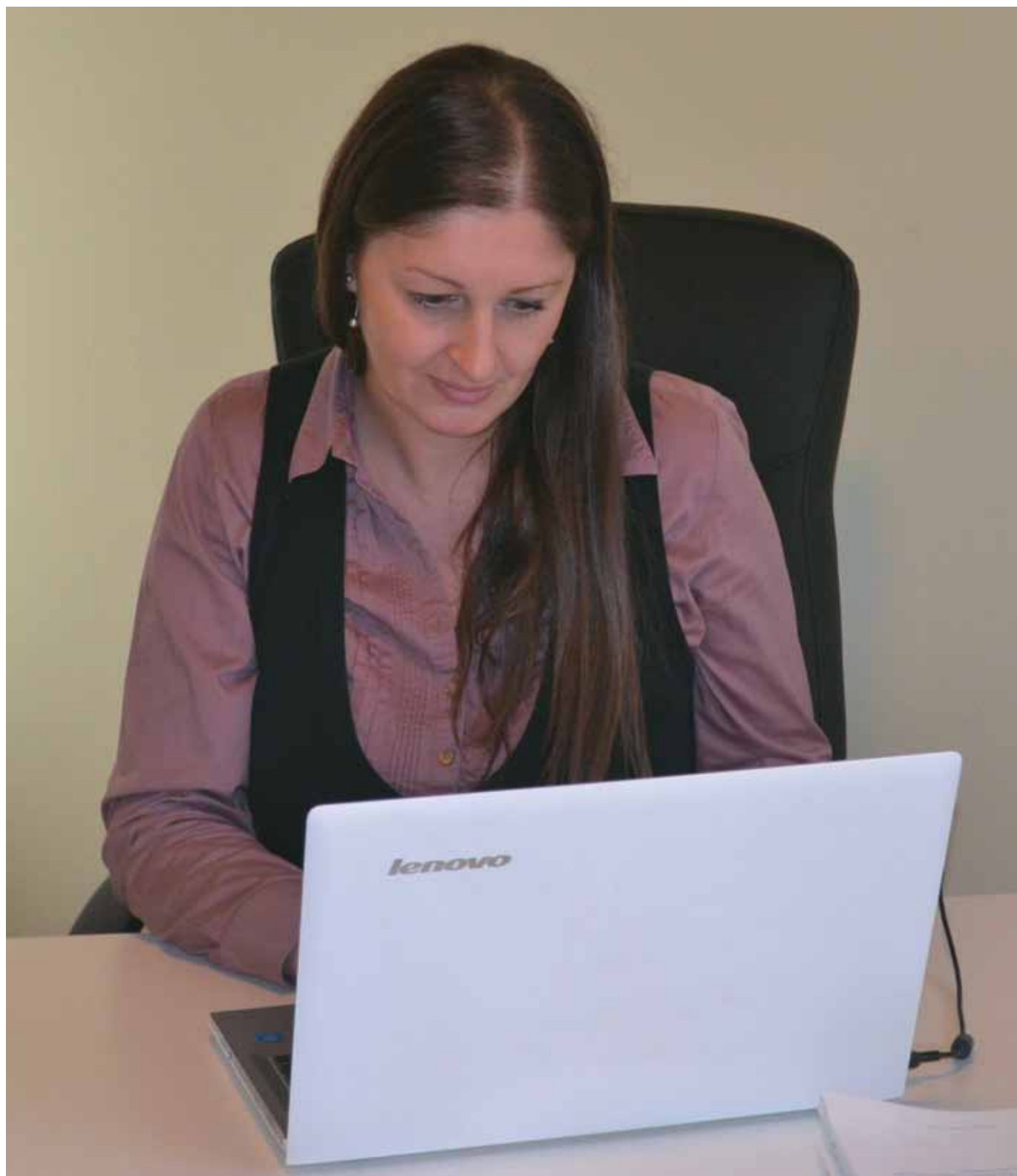
su završili osnovno obrazovanje su se izjasnili za određene obuke. Međutim, grupe se nisu mogle formirati ili je uključen manji broj od prvobitno prijavljenih. Na primer, obuku za izradu peciva je od sedam kandidata završilo je pet, a obuku za kobasičara završilo je dva od pet polaznika.

■Ljiljana Maričić

Intervju sa IVANOM KOPRIVICOM, direktorkom „Centra za porodični smeštaj i usvojenje” u Novom Sadu

PODRŠKA HRANITELJSKIM PORODICAMA

Ivana Koprivica

■ *Odakle potreba za otvaranjem Centra za porodični smeštaj i usvojenje Novi Sad (CPSU NS)?*

Centar za porodični smeštaj i usvojenje Novi Sad je nastao kao deo aktivnosti za unapređenje zaštite dece bez roditeljskog staranja i kvalitetnijeg zbrinjavanja i starijih lica u Vojvodini. Njegovim formiranjem dat je doprinos izgradnji sistema kvaliteta zaštite korisnika u socijalnoj zaštiti. Centar je osnovan 19. februara 2014. godine Odlukom Vlade AP Vojvodine, za teritoriju Južnobačkog, Sremskog i Srednjobanatskog upravnog okruga. Kancelarije Centra se nalaze u Kući 1 u Dečijem Selu u Sremskoj Kmenici. Njegovim pokretanjem u Vojvodini, direktno se doprinosi ostvarivanju najvažnijih reformskih ciljeva zacrtanih strateškim dokumentima Republike Srbije, kojima se trasira razvoj usluga, mera i oblika zaštite dece i starijih lica. Centar je inovativna ustanova u sistemu socijalne zaštite u AP Vojvodine, i predstavlja najmlađu ustanovu ove vrste na teritoriji Pokrajine Vojvodine i Republike Srbije. Usmeren je na izgradnju savremenih i celovitih pristupa za zaštitu korisnika.

■ *Da li u Srbiji postoji još ovakvih Centara?*

Uz novosadski centar na teritoriji Republike Srbije trenutno radi još 5 Centra za porodični smeštaj i usvojenje. Oni se nalaze u Beogradu, Nišu, Kragujevcu, Čupriji i Centar u Miloševcu, kao mestu sa dugogodišnjom tradicijom hraniteljstva. U planu je osnivanje još dva Centra na teritoriji Vojvodine u Beloj Crkvi i Subotici.

■ *Koji je cilj osnivanja Centra?*

Na osnovu evidencije centara za socijalni rad sa teritorija Južnobačkog, Sremskog i Srednjobanatskog okruga trenutno 780 porodica pruža usluge porodičnog smeštaja. Naš Centar je osnovan sa ciljem pružanja kvalitetnije podrške i praćenja ovih porodica. Takođe, značajan aspekt rada Centra predstavlja i procena podobnosti budućih hranitelja, kao i njihova preprema i kontinuirano usavršavanje za bavljenje hraniteljstvom.

Na grafikovnu je prikazana zatupljenost hraniteljskih porodica po okruzima koje je CPSUNS osnovao

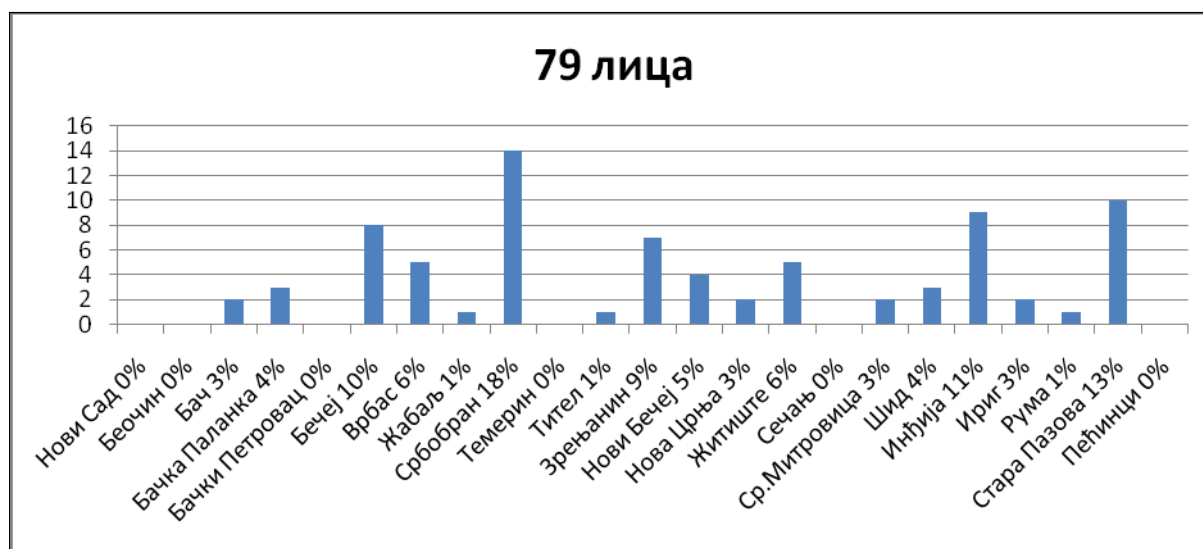
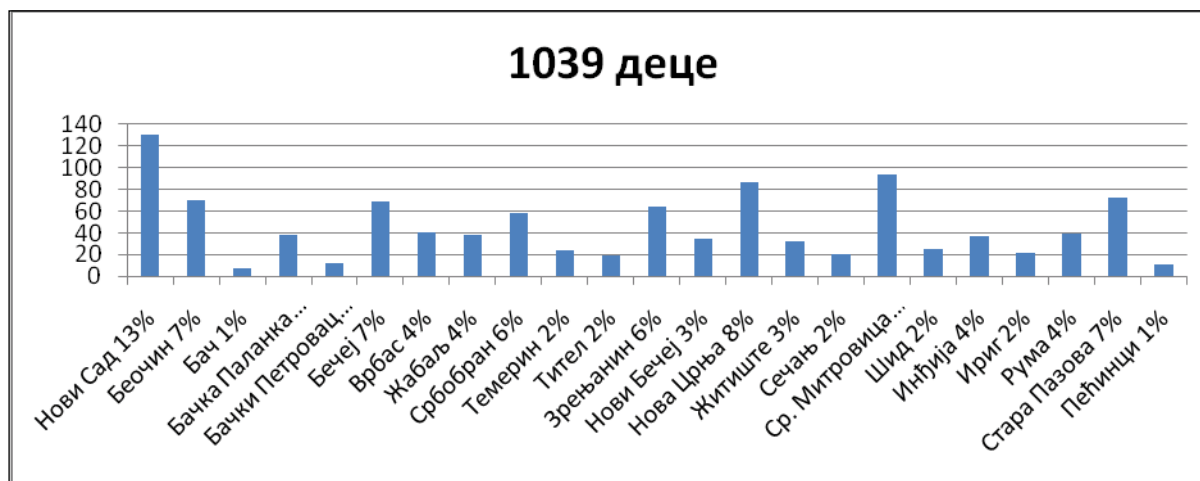

■ *Ko su korisnici i na koji način im pružate podršku?*

Kao što je već rečeno, 780 porodica sa teritorije za koju je Centar osnovan pruža usluge porodičnog smeštaja. Ovaj segment socijalne zaštite sa sobom nosi i poseban kvalitet saradnje sa korisnicima, odnosno hraniteljima. Naime, hranitelji se u sistemu socijalne zaštite, a na osnovu Zakona o socijalnoj zaštiti smatraju pružaocima usluga. Uloga Centra je da im obezbedi podršku i praćenje kroz negovanje partnerskog odnosa. Na ovaj način neposredni korisnici naših usluga su hranitelji, dok je za praćenje napredovanja dece zadužen Centar za socijalni rad. Holistički pristup kao naš polazni okvir omogućava nam da za svaku porodicu kreiramo plan usluga, a u skladu sa specifičnim potrebama porodice. Na ovaj način, kroz podršku hraniteljima, pratimo i dete koje je na smeštaju.

Na grafikovima je prikazana distribucija dece odnosno odraslih i starijih lica na smeštaju u hraniteljskim porodicama na teritoriji Južnobačkog, Sremskog i Srednjobanatskog upravnog okruga.

■ **Predstavite nam strukturu Centra (broj zaposlenih, organizacionu strukturu)?**

Trenutno je u Centru za porodični smeštaj i usvojenje Novi Sad 13 zaposlenih od čega jedan supervizor (socijalni radnik), jedan realizator edukativnih programa (pedagog), četiri savetnika za hraniteljstvo (jedan socijalni radnik, dva psihologa i jedan pedagog) i jedan pravnik-savetnik za hraniteljstvo (pedagog), koji neposredno rade sa hraniteljima porodicama. Na čelu Centra je direktor, a zaposleni su još i sekretar Ustanove, šef računovodstva, administrativni radnik, vozač i spremačica. Po sistematizaciji predviđeno je da Centar broji ukupno 24 zaposlena i radi se i dalje na tome da se obezbede neophodni ljudski resursi kako bi se delatnost nesmetano obavljala.

■ **Predstavite nam ukratko aktivnosti Centra za porodični smeštaj i usvojenje Novi Sad.**

Aktivnosti Centra se grubo mogu podeliti u dva segmenta: prvi se odnosi na neposredan rad sa porodicom, dok je drugi usmeren na kreiranje uslova za ostvarivanje kvalitetnijeg rada sa porodicom.

Ovako postavljeno, kada govorimo o neposrednom radu sa porodicom, pre svega mislimo na procese odabira i pripreme hranitelja, odnosno utvrđivanja opšte podobnosti za bavljenje hraniteljstvom. Zatim odabira adekvatne hraniteljske porodice kao i učestvovanje u planiranju usluga i mera zaštite na hraniteljstvu. CPSU Novi Sad prati i vrši uvid u ostvarivanje svrhe hraniteljstva, ali i pruža podršku neposrednim korisnicima hraniteljstva i hraniteljskim porodicama. Jedan od veoma važnih zadataka Centra je i učestvovanje u pripremi korisnika za izlazak iz sistema socijalne zaštite ili za promenu usluga. Naravno, ne treba zaboraviti ni stalno pružanje podrške kako

hraniteljskim porodicama tako i deci ili starijim licima ali i profesionalcima u vidu obuka, treninga i rada na jačanju kompetencija.

Drugi segment aktivnosti Centra za porodični smeštaj i usvojenje Novi Sad odnosi se na kreiranje i razvoj uslova za ostvarivanje kvalitetnijeg rada sa porodicom. Centar ovo čini putem popularisanja hraniteljstva, informisa-

nja i sprovođenja kampanje za hraniteljstvo, ali i putem senzibilizacije i uključivanja resursa lokalnih zajednica. Zatim, putem sprovođenja istraživačkih i projektnih aktivnosti ali i putem izdavanja stručne literature.

O aktivnostima Centra se dodatno možete informisati i putem web stranice:

<http://www.cpsuns.rs>

Radna atmosfera u Centru za porodični smeštaj i usvojenje

■ **Kako postati hranitelj?**

Postupak zasnivanja hraniteljstva započinje podnošenjem zahteva (slobodna forma) centru za socijalni rad u opštini prebivališta. **Uz zahtev se prilaže odgovarajuća dokumentacija:**

1. fotokopija lične karte;
2. izvod iz matične knjige rođenih;
3. izvod iz matične knjige venčanih (ako su hranitelji u braku);
4. uverenje o državljanstvu;
5. lekarsko uverenje;
6. potvrda o zaposlenju i mesečnim prihodima (uključujući prihode od poljoprivredne delatnosti, izdavanja stana, kuće, od neregistrovanih delatnosti);
7. potvrda o imovini (ugovor o kupoprodaji stana, kuće, zakup, otkup, ostavinsko rešenje);
8. uverenje o neosuđivanju (dobija se u policijskoj upravi)
9. uverenje da se protiv hranitelja ne vodi istraga, odnosno da nije podignuta optužnica (dobija se u SUD-u)
10. uverenje da potencijalni hranitelj nije lišen roditeljskog prava (dobija se u SUD-u);
11. uverenje da potencijalni hranitelj nije lišen poslovne sposobnosti - (dobija se u centru za socijalni rad);
12. potvrda da nije na evidenciji lica protiv kojih je određena mera zaštite od nasilja u porodici (pribavlja po službenoj dužnosti centar za socijalni rad).

Procena opšte podobnosti hraniteljske porodice obuhvata:

- * analizu isprava/priložene dokumentacije budućih hranitelja
- * intervju sa budućim hraniteljima u ustanovi;
- * intervju sa članovima porodice budućih hranitelja u kućnoj poseti;
- * procenu tokom realizacije Programa pripreme i obuke za hraniteljstvo.

Program pripreme za hraniteljstvo pohađaju supružnici, odnosno vanbračni partneri - budućih hranitelji. Obuka traje 33 sata, organizovanih u 11 tematskih celina.

Nakon završenog programa pripreme Centar za porodični smeštaj sačinjava Sintetizovan izveštaj - nalaz i stručno mišljenje o opštoj podobnosti budućih hranitelja koji se dostavlja centru za socijalni rad. Centar za socijalni rad donosi odluku o opštoj podobnosti budućih hranitelja i izdaje potvrdu o bavljenju hraniteljstvom, s rokom važenja od dve godine.

Nakon isteka dve godine, centar za socijalni rad donosi odluku o produženju ili ukidanju potvrde o bavljenju hraniteljstvom, ceneći uspešnost ostvarivanja hraniteljske uloge, a na osnovu praćenja hraniteljske porodice - odnosno izveštaja Centra za porodični smeštaj o ponovnoj proceni hraniteljske porodice.

Hranitelji imaju pravo žalbe na rešenje centra za socijalni rad u slučaju kada ne dobiju opštu podobnost za hraniteljstvo.

■ Aleksandra Mičić

MEĐUNARODNI DAN TOLERANCIJE

U svetu i Srbiji se 16. novembra obeležava Međunarodni dan tolerancije koji je ustanovljen zbog isticanja potrebe za tolerancijom u društvu i ukazivanja na negativne efekte netolerancije. Generalna skupština UN je 1996. godine pozvala države članice da obeleže Međunarodni dan tolerancije - 16. novembra.

Države članice UN su 1995. godine usvojile Deklaraciju o principima tolerancije u kojoj je istaknuto da tolerancija nije ni povlađivanje ni ravnodušnost, već je poštovanje širokog spektra kultura, oblika izražavanja i humanosti i predstavlja priznanje univerzalnih ljudskih prava i sloboda drugih.

Šta je tolerancija?

Da bismo mogli da budemo tolerantni, moramo znati šta je to tolerancija. Tolerancija je poštovanje, prihvatanje i uvažavanje bogatstva različitosti svetske kulture. Neguje se znanje, otvorenost, komunikacija i sloboda misli i uverenja. Tolerancija je harmonija u razlici. To nije samo moralna dužnost nego i politički i pravni zahtev. Tolerancija je vrlina koja čini mir mogućim i doprinosi zameni kulture rata kulturom mira.

Tolerantna osoba nije osoba koja čini ustupke, koja je popustljiva, već ona koja se drži svojih uverenja, ali i prihvata činjenicu da i drugi imaju pravo na svoja uverenja, kao i da je svako ljudsko biće podjednako vredno i ima pravo da bude to što jeste.

Institucija Pokrajinskog ombudsmana ocenila je povodom Međunarodnog dana tolerancije, da u društvu u Srbiji treba uložiti još mnogo napora da bi tolerancija postala pravilo, a ne izuzetak.

Poverenica za zaštitu ravnopravnosti, Brankica Janković, istakla je povodom ovog dana da od početka godine raste broj građana Srbije koji su podneli pritužbe zbog diskriminacije i da se najviše žale na diskriminaciju prilikom zapošljavanja.

Tolerancija, međutim, nije tek puko uvažavanje različitosti drugih ljudi, rasa i naroda, tolerancija je način da unapredimo naš lični razvoj. Uvažavanjem i učenjem o tuđim različitostima učimo o svetu koji dovoljno dobro

ne poznajemo. Uostalom, učeći o različitom, preispitujemo i svoje vrednosti, prioritete i uverenja. Ljudi koji su različiti svojim životima i životnim navikama ne ometaju druge oko sebe nego su samo pripadnici različitih manjina i kao takvi imaju pravo biti sastavni deo šarolike većine. Ti drugačiji su ljudi različitih nacionalnih, seksualnih i verskih opredeljenja, bolesni, siromašni, starije osobe, izbeglice i hendikepirani.

Kako sprečiti netoleranciju?

Edukacija je najefikasnije sredstvo za sprečavanje netolerancije. Obrazovanje bi trebalo smatrati preko potrebnim imperativom. Zato je neophodno unaprediti sistematske metode učenja o toleranciji koja će se baviti kulturnim, socijalnim, ekonomskim, političkim i verskim izvorima netrpeljivosti - glavnog korena nasilja.

■ Ljiljana Maričić

EDUKATIVNI CENTAR ROMA

Edukativni centar Roma je osnovan kao nestranačko, neprofitno i nevladino udruženje 2005. godine sa misijom inkluzije Roma u lokalnu sredinu na teritoriji Srbije. Termin „inkluzija” posmatraju kao niz kompleksnih aktivnosti čiji je cilj ostvarivanje uslova za ravnopravno uključivanje jedne marginalizovane grupe (kao što je romska) u društvo. To se ostvaruje kroz jačanje kapaciteta i njihovo aktivno uključivanje u integrativne društvene procese. Stevan Nikolić, predsednik Edukativnog centra Roma nam je rekao nešto više o ovom udruženju.

Saradnja institucijskog sistema sa nevladinim organizacijama

Sa aspekta nevladinog sektora, određene organizacije u Vojvodini i Srbije su odradile veoma dobru platformu koja se tiče dejstvovanja i definisanja pozicije da bi se postavili pedagoški asistenti, zdravstveni medijatori i romski koordinatori i veoma je bitno da veza između institucijskog sistema i nevladinog sektora ne bude prekinuta. „Moramo biti jedinstveni jer vreme nije obnovljiv resurs, a na terenu imamo veoma velike probleme, kao što su ljudi koji nemaju lična dokumenta. Mi smo jos 2005/6 godine registrovali u Subotici 124

osobe koje nisu bile upisane u matičnu knjigu rođenih i do sada smo izdejstvovali oko 90 osoba da se naknadno upišu. Paralelno sa tim, saradjujemo i sa drugim organizacijama koje se bave istim pitanjem. To je organizacija „Praxis” i „Pomoć deci” iz Beograda. Do sad možemo da se pohvalimo da smo preko 3500 ličnih dokumenata obnovili i da smo definisali novu poziciju mesne zajednice, a to je Odbor za međuetničke odnose u Peščari. Predsednik odbora je romske nacionalnosti. Suština rada tog odbora je da ako se na terenu naiđe na nerazumevanje između komšija, to telo zaseda kao mirovno veće.”

Vizija „Edukativnog centra Roma”

Vizija ECR je društvo bez predrasuda, gde pojedinac ima demokratsko pravo da učestvuje u kreiranju okruženja koje će svima pružati jednake mogućnosti.

Zastupanjem i medijacijom ECR deluje u pravcu primeni postojećih mera i predlaganja novih za unapređenje položaja romske zajednice u regionu. Oni promovišu sva ljudska prava i edukuju okruženje da različitosti neguje kao vrhunske vrednosti. Zalažu se za „život jedni sa drugima” a ne „jedni pored drugih”. To je nužni preduslov da se romska nacional-

na zajednica (ali i sve ostale marginalizovane zajednice) prihvate i uvažavaju kao članice kojima je omogućeno da aktivizmom učestvuju u kreiranju ravnopravnog društva. U okviru ovog procesa uvek je prisutan segment lične odgovornosti za delovanje.

Ksenofobija

Stevan Nikolić, direktor ECR, kaže da su Romi tako blizu, a tako daleko od društva i da to formira drugačiji mentalni sklop razmišljanja o svojoj pripradnosti. Kada neka zajednica živi uvek odvojeno, ona formira svoj svet, kulturu življenja i upire prstom u drugog. „Sticajem okolnosti sam putovao sa migrantima i moja iskustva su negativna. Strašno je to kako se ljudi plaše nepoznatog. Romi žive odvojeno od druge zajednice i zato su nepoznati, malo su drugačije kože i zbog toga se ljudi plaše. Oni se boje da će Romi zauzeti njihovu poziciju, a ne shvataju da smo zajedno jači”, rekao je Nikolić. On je istakao da razvoj inkluzije dosta zavisi od političke volje. „Da bismo se izborili za pedagoške asistentate trebalo je da prođe dosta vremena. Šesnaest godina je prošlo i uspeli smo da ih uvedemo u školski sistem, ali još uvek nije definisana njegova pozicija. Država je uzela zajam od 12 000 000 evra, 8 500 000

je opredeljeno za treninge, a 3 500 000 je dato školama za unapređenje kvaliteta za rani razvoj. Škola u Boru koja je bila u tom programu je dobila oko 30 000 evra. U toku školske godine su 16 dece prebacili u specijalno odeljenje. Od 125 dece, 119 je bilo romske. Zašto? Zato što je tradicija da je njegov deda bio u specijalnom odeljenju, njegov tata, pa treba i unuk da bude. Me-

Kada gledmo region, možemo se pohvaliti da dobro radimo, ali taj put uspeha ne smemo da blokiramo. Niko nema pravo da kaže dokle će neko da napreduje. Zato je inkluzija neograničena”, zaključuje Nikolić.

Dosadašnji rezultati

„Knockout Dropout” je poslednji urađen projekt vezan za sprečavanje osipanja

Edukativni centar Roma je sa dosadašnjim radom i rezultatima uspeo da se nametne kao liderska organizacija kada je u pitanju obrazovanje romske dece. U cilju obezbeđivanja uslova za obezbeđivanje kvalitene nastave u obrazovnim institucijama, težili su da uspostave partnerske odnose sa odgovornim institucijama čiji je zadatak da prati rad škola. Edukativni centar

U prostorijama Edukativnog Centra Roma

đutim, zahvaljujući jednoj hrabroj koordinatorki, ta informacija je procurila i onda smo otišli na sastanak kako bismo rešili ovaj problem, što smo i uspeli” kazao je Nikolić. On je učestvovao i u desegregaciji u školi u Apatinu gde su deca 25 godina deca bila u posebnom objektu. Desegregacija je trajala 4 godine. „To su promene stanja u našem društvu gde učimo kako da živimo jedni sa drugima.

dece iz obrazovanog sistema i finansirala ga je švajcarska organizacija Pestalozzi. Realizuje se u Subotici, Kragujevcu, Vranju i Novom Sadu.

Edukativni centar Roma ima odličnu saradnju sa obrazovnim institucijama na teritoriji Subotice: PU „Naša radost”, OŠ „Matko Vuković”, „Đuro Salaj”, kao i Škola za obrazovanje odraslih, gde se realizuje veći deo projekata iz programa obrazovanja.

Roma je potpisao Sporazume o saradnju sa školskim upravama: Sombor, Novi Sad i Zrenjanin, kao i Protokol o zajedničkom delovanju sa Pokrajinskim sekretarijatom za obrazovanje, Kancelarijom za inkluziju Roma AP Vojvodine i pomenute tri školske upave za primenu inkluzivnog obrazovanja na teritoriji AP Vojvodine.

■ Ljiljana Maričić

DA, TO SAM JA

„Kal je bend koji ne samo da predstavlja romsku muziku, nego i govori o svom narodu.”

*Dragan Ristić,
grupa Kal*

Izložba slika „Poznati Romi”

U okviru projekta Romskog kulturnog centra „Romski karavan umetnosti”, u Novom Sadu, održana je manifestacija pod motom „Da, to sam ja” sa ciljem edukacije većine stanovništva - da se na primerima dobre prakse pokaže da romski narod ima potencijala i da je zadužio i srpsku i svetsku kulturnu baštinu. Projekat se realizuje sa organizacijom Civil Rights Defenders u nekoliko gradova u Srbiji.

Gostovanje u Novom Sadu je četvrti po redu putujući karavan. Počeo je u decembru 2014, u Smederevu, i svoj put nastavio je u toku 2015. kroz Požegu, Beograd i Sombor. Za iduću godinu planirana su gostovanja u 15 gradova u regionu.

Dragan Ristić, direktor RKC, rekao je da je izložba fotografija „Najpoznatiji Romi sveta” način da se po-

kažu uspšeni Romi jer malo ljudi zna njihovo poreklo. On je dodao da je ovo potpuno drugačiji koncept prezentacije romske populacije, što je i suština projekta.

Zoran Tairović, akademski slikar, izjavio je da je ovo jedna od manifestacija koja predstavlja ogromni kultur-

ni kapital romske nacionalne manjine, ne samo u Srbiji, već i u Evropi.

Dragana Rajić iz Centra za proizvodnju znanja i veština je istakla da bi Romi trebalo da budu glasniji, da ne ćute i da oni, kao Centar, grade kapacitete mladih Roma koji će sutra postati romska elita i moći glasno i jasno da kažu: „Da, ja sam Rom i toga se ne stidim i želim da promenim stvari u društvu”.

Putujući karavan sprovode grupa KAL i Romski kulturni centar, asocijacija intelektualaca romske i neromske nacionalnosti, osnovan kao nestranačko i neprofitno udruženje građana čiji je osnovni cilj kulturna afirmacija Roma.

■ Ljiljana Maričić

